

WENDE

ONDERNEMINGSPLAN 2025-2028



Achter de muziektheaterproducties van Wende zit Stichting De Wildernis. Artistieke groei en het nemen van risico heeft tijd nodig. De meerjarige ondersteuning van het Fonds Podiumkunsten in 2021-2024 heeft Wende deze ruimte gegeven. Deze groei willen we in de komende kunstenplanperiode verder verstevigen en uitbouwen met aanvullende steun van het Amsterdams Fonds voor de Kunst, omdat Amsterdam een waardevolle inspiratiebron en voedingsbodem is voor Wende. In dit inhoudelijk plan gaan het team achter de stichting en Wende zelf in op de afgelopen jaren, de projecten die voor 2025-2028 op stapel staan en de manier waarop we verdere groei samen willen realiseren.

WENDES ARTISTIEKE BIOGRAFIE

Het avontuur zit diepgeworteld in Wendes DNA. Geboren in Londen (1987), verhuisde ze als tiener terug naar Nederland, nadat ze het grootste deel van haar jeugd doorgebracht had in Engeland, Afrika en Indonesië. Haar diepe passie voor muziek en podiumkunsten werd op jonge leeftijd duidelijk en bracht haar uiteindelijk naar Amsterdam, waar ze in 2003 afstudeerde aan de theaterschool. Na haar opleiding maakte Wende meteen indruk met haar debuutalbum *Quand tu dors*, een verzameling Franse chansons en de daaraan gekoppelde theatertour. De lovende kritieken voor *Quand tu dors* en de twee Franstalige voorstellingen die daarop volgden, vestigden Wende stevig als een opkomende ster in de Nederlandse theater- en muziekwereld. Met haar latere albums *No.9* (2009) en het duistere elektronische Last *Resistance* (2013) maakte Wende een artistieke ommezwaai en herpositioneerde ze zichzelf als een eigentijdse singer-songwriter, die naast de popwereld en de elektronische muziek actief de theaterzalen binnentrok.

Met haar recente voorstellingen *Mens* (2017) en *De Wildernis* (2022) zette Wende een nieuwe stap in haar artistieke loopbaan. De focus kwam te liggen op de ontwikkeling van **multidisciplinaire theatervoorstellingen**, waarin ze haar muzikale veelzijdigheid en literaire kracht verdiepte tot een uitgesproken eigen theatertaal. Deze nieuwe stap bleef niet ongezien, omdat Wende met haar voorstellingen dwars door het klassieke theater- en clubcircuit heen toerde en daarmee de theater- en muziekwereld op een unieke wijze met elkaar verbond. Haar herwaardering van de Nederlandse taal maakte haar ook een inspiratiebron voor een jongere generatie artiesten zoals Froukje, S10 en Sofie Straat.

Naast haar soloprojecten zocht Wende gedurende haar carrière ook altijd naar **inspirerende samenwerkingen** met gerenommeerde artiesten, musici, theaters en orkesten in binnen- en buitenland. Van 2018 tot 2021 was ze huisartiest bij Koninklijk Theater Carré en lanceerde ze daar haar eigen festival *Kaleidoscoop*. De laatste jaren gebruikt Wende haar eigen podium steeds meer om belangrijke maatschappelijke kwesties te steunen. Haar geëngageerde teksten en uitgesproken pleidooi voor inclusie en out-of-the-box-denken hebben haar tot een invloedrijke figuur gemaakt in het culturele landschap van Nederland. Een positie die ze steeds vaker inzet als mentor voor een nieuwe generatie, die ze door samenwerkingen en masterclasses vleugels probeert te geven in hun eigen werk.

Wendes bijdrage aan de Nederlandse cultuur is niet onopgemerkt gebleven en weerspiegelt haar diversiteit als kunstenaar. Gedurende haar carrière won ze **talloze prijzen**, waaronder meerdere Edisons in bijna elke categorie en de Gouden Harp, een van de hoogste onderscheidingen in de Nederlandse muziekindustrie. Voor haar debuut als filmactrice werd ze genomineerd voor een Gouden Kalf en haar voorstelling *Mens* kreeg een eervolle vermelding van de Nederlandse Theaterjury, die op dat moment nog geen theaterconcerten kon nomineren in de officiële selectie. De voorbije jaren groeide ook de buitenlandse erkenning en in 2019 mocht Wende een nieuwe voorstelling ontwikkelen op uitnodiging van het gerenommeerde Royal Court Theatre in Londen. Na de nodige vertraging door de coronapandemie, werd *The Promise* na de première een groot succes en resulteerde dit in Wendes eerste internationale tour, die haar in het voorjaar van 2024 naar New York, Hongkong en Australië brengt.

Na twee decennia van artistiek avontuur blijft Wende haar publiek verrassen met haar unieke stijl en creatieve rusteloosheid. Haar krachtige podiumuitstraling en haar vermogen om genres te combineren hebben haar status als een van de meest veelzijdige en invloedrijkste artiesten in Nederland versterkt. In elk nieuw project blijft Wende onvermoeibaar grenzen verleggen en daagt ze zichzelf en haar publiek uit. Een publiek dat ze, ondanks haar soms overrompelende veelzijdigheid, aan zich weet te binden en mee te nemen op haar artistieke ontdekkingstocht.

WENDES ARTISTIEKE MISSIE

Wendes artistieke missie is het onderzoeken en delen van existentiële en maatschappelijke vraagstukken via eigentijdse vormen van het ‘drame condensé‘

- in een grenzeloze mix van taal, muziek en vormgeving;
- samen met een team van inspirerende en toonaangevende schrijvers, componisten, designers en theatermakers uit binnen- en buitenland;
- in eigenzinnige en innovatieve multidisciplinaire theatervoorstellingen;
- met de grootst mogelijke persoonlijke impact voor zoveel mogelijk verschillende mensen.

INNOVATIE VAN HET MUZIEKGENRE ‘DRAME CONDENSÉ’

Het ‘drame condensé’ is een door Wende ontwikkelde genreterm die zijn oorsprong vindt in de Franse muzikale traditie, waarbinnen ook het chanson en de kleinkunst vallen. De term zelf betekent letterlijk ‘samengebald drama’ of ‘een miniatuurverhaal’.

Wat betreft de muzikale structuur volgt het ‘drame condensé’ over het algemeen de conventies van pop- en levensliederen, met herkenbare elementen zoals een couplet, bridge of refrein, terwijl de tekstuele inhoud zich meer richt op het vertellen van een dramatisch verhaal, vaak ook met een personage in het centrum ervan. Hierdoor lijken de coupletten meer op opeenvolgende scènes in een minitheaterstuk dan op een traditionele songtekst.

De taal van ‘drame condensé’ is een mengvorm van verschillende stijlen en vind je onder andere bij Kurt Weill, Édith Piaf of Jacques Brel, maar ook bij hedendaagse artiesten zoals Stromae, Kae Tempest of George the Poet. Het is vooral de mix van stijlvormen en de combinatie van zang en ‘spoken word’ die Wende fascineert. Het is een uitdaging om zulke gelaagde liederen te schrijven en een nog grotere uitdaging om ze te vertolken. Dit vereist naast zangtalent ook acteertalent: inleven in het personage, fraseren van het drama en inzetten van mimiek, fysiek en stemgebruik.

Daar waar Wende zich in het begin van haar carrière vooral focuste op het ten gehore brengen van de hedendaagse herinterpretatie van het bestaande repertoire, heeft ze zich de voorbije jaren volledig toegelegd op de **modernisering van het genre** in een dramatische, theatrale en performatieve richting. In haar zoektocht naar de tekstuele vernieuwing van het ‘drame condensé’ en de poëtische gelaagdheid van haar eigen teksten koos ze voor de Nederlandse taal en ging ze samenwerkingen aan met gerenommeerde schrijvers zoals Dimitri Verhulst, Joost Zwagerman, Arnon Grunberg en Marjolijn van Heemstra, maar ook met een nieuwe generatie (liedtekst)schrijvers zoals Lucas Rijneveld, S10 en Froukje.

Ook muzikaal stonden de voorbije jaren in het teken van de modernisering van het genre. Gesterkt door haar eigen ervaring met de albums *No.9* en *Last Resistance* koos Wende de **popmuziek en elektronica als klankdrager** voor het moderne 'drame condensé'. Haar belangrijkste uitdaging daarbij werd het combineren van taal en verstaanbaarheid met de energie en het geluid van de club- en festivalmuziek van nu. Om zo haar theatraliteit en diepgang te bewaren, maar het genre toch toegankelijker te maken voor een breed publiek.

Haar muzikale ontwikkeling vindt tegenwoordig plaats in schrijverskampen, een werkwijze die in de hiphopwereld heel gangbaar is. Tijdens deze werkweken legt Wende haar eigen composities voor aan ervaren arrangeurs, maar ook aan jonge producers uit de pop- en hiphopwereld zoals Jens van der Meij, Sim Fane en Koen van de Wardt (Klangstof). Samen met hen zoekt ze tijdens deze schrijfsessies naar een synthese van haar eigen muzikale carrière en een moderne klankwereld die een nieuw fundament kan zijn voor het door haar geliefde 'drame condensé'.

GRENSVERLEGGEND MULTIDISCIPLINAIR THEATER

Door Wendes zoektocht naar de vernieuwing van het 'drame condensé' groeide ook de noodzaak aan **theatrale ontwikkeling** en het moderniseren van haar eigen esthetiek. Steeds beter begreep ze dat bij de ontwikkeling van multidisciplinaire theatervoorstellingen de samenwerking tussen de verschillende disciplines essentieel is en dat ze alleen met een sterk artistiek team haar verhaal op een eigentijdse manier kon neerzetten.

Met haar voorstelling *Mens* (2017) wilde Wende zichzelf en haar team op dat vlak uitdagen. Allereerst ging ze op zoek naar ondersteuning door ervaren theaterproducenten die haar groeiende theatrale ambitie konden ondersteunen en dat vond ze bij Wouter Van Ransbeek en Ulrike Bürger-Bruijs: de een toenmalig creatief directeur van Internationaal Theater Amsterdam, de ander voormalig creatief directeur van Joop van den Ende en vrije producent. Samen met hen ging Wende een samenwerking aan met Theater Oostpool, die haar als coproducent meer armslag en ervaring kon bieden. Wende wilde voor *Mens* artistiek vooral meer aandacht voor de vormgeving. Haar zoektocht naar een scenograaf leidde haar naar Londen en Chloe Lamford. Wat de ervaren ontwerper en Wende onmiddellijk verbond, was dat Chloe in haar werk ruimtes creëert in plaats van statige decors en daardoor meer een gevoel communiceert dan een theatrale achtergrond biedt. Naast Chloe werd er ook een videodesigner aan het artistieke team toegevoegd, omdat beeld een belangrijke verhalende component zou worden in de voorstelling. Het vernieuwde artistieke team gaf Wende vleugels en haar esthetische ontwikkeling werd in alle recensies over *Mens* benoemd. Ze kreeg voor de voorstelling een eervolle vermelding van de jury van het Nederlands Theater Festival. Deze erkenning betekende veel voor Wende. Het bevestigde voor haar dat veelzijdigheid een kracht is en kleinkunst zich kan ontwikkelen tot groot(s) theater.

Dit stimuleerde Wende haar zoektocht voort te zetten en in haar volgende voorstelling *De Wildernis* een volgende stap te maken in een van de meest beeldbepalende visuele componenten van een theatervoorstelling, namelijk het magische spel tussen licht en donker. Daarvoor ging ze op zoek naar een nieuwe lichtontwerper die veel ervaring had binnen het popcircuit waar haar werk ook steeds meer te zien was. Uiteindelijk tekende Freek Ros – o.a. bekend van zijn indrukwekkende lichtontwerpen voor De Staat en Altın Gün – voor het lichtontwerp van *De Wildernis*. Hij combineerde schijnbaar moeiteloos de dynamiek en het publiekgerichte concertlicht, met een adembenemende poëtische beeldtaal. En daardoor werd het lichtontwerp, zoals Wende gedroomd had, gezichtsbepalend voor haar theatrale Wildernis.

Ook al staat Wende uiteindelijk zelf op het podium, voor haar is het maken van voorstellingen een **teameffort.** Innovatief theater vraagt een geïnspireerde, open en artistieke communicatie tussen verschillende disciplines. Daarom ontwikkelt Wende haar meer recente werk samen met haar artistieke team en voegt ze, afhankelijk van het verhaal dat ze wil vertellen, de juiste know how daaraan toe. Het nog beter combineren van scenografie, licht en video ziet ze als een grote uitdaging voor de toekomst. Want ze wil niet alleen verder bouwen aan de inhoudelijke vernieuwing van het 'drame condensé', maar ook visueel hedendaagse werelden creëren die de verhalende kracht ervan nog beter in deze tijd verankeren.



SOMMIGE DINGEN KUNNEN ALLEEN GEZONGEN WORDEN

“Omdat sommige dingen alleen gezongen kunnen worden,” is het antwoord dat Wende geeft als roman- of theaterschrijvers haar vragen waarom ze hen benadert om een lied te schrijven. Want voor Wende is muziek het instrument om de gelaagdheid van **het bestaan invoelbaar te maken**. De kracht van melodieën, akkoorden en ritmes om ons direct emotioneel te raken, overstijgt vaak het vermogen van taal, waardoor muziek soms beter in staat is de complexiteit van deze ervaringen op een indringende manier over te brengen. Artistieke interpretatie, met nuances in stemgebruik en expressiviteit, voegt een extra dimensie toe aan de emoties, waardoor luisteraars een diepe connectie kunnen ervaren en de subtiliteiten van het menselijk bestaan zelf kunnen verkennen.

Met de directe emotionele resonantie van het ‘drame condensé’ heeft het genre ook de potentie om met toevoeging van woorden de **grotere maatschappelijke thema’s** en de tijd waarin we leven te duiden. Niet door de actualiteit van de dag letterlijk te verwoorden, maar door af te dalen naar de onderstroom die een samenleving stuwt. Door woorden te vinden voor de vragen, angsten en euforieën die fundamenten zijn voor de sociale en politieke systemen waarin we leven. Die diepte toegankelijk maken en het hedendaags laten klinken van onze condition humaine loopt als een rode draad door Wendes werk. Dat vraagt artistiek geduld en het durven toelaten van het niet weten.

Want de tijd vangen kan niet door vooraf rationeel een verhaal te kiezen en vandaaruit te vertrekken. Het was de negentiende-eeuwse filosoof Søren Kierkegaard die ooit zei dat het leven pas achteraf begrepen kan worden. Wendes werk ontstaat daarom meestal meer organisch, associatief en vanuit een bottom-up benadering. Dagelijks verzamelt ze ideeën, persoonlijke gebeurtenissen, krantenknipsels, gesprekken, berichten en citaten die iets in haar ontvlammen. Deze verzameling van tijdsfragmenten vormt de oerbron van elke voorstelling en stuwt haar werk. In een vroeg stadium worden het artistieke team en haar medeschrijvers uitgenodigd om hun eigen inspiratie en ervaring daaraan toe te voegen. Zo ontstaat geleidelijk een meerstemmig beeld van een ontwikkeling in de tijd en vindt Wende een meer coherente inhoud en taal voor haar voorstellingen.

Wende zoekt in haar werk naar een moment van stilstand. Ze ziet het theater en de clubs als een **vrijplaats** om haar publiek en zichzelf te onttrekken aan de dagelijkse storm van het leven, zodat er ruimte ontstaat voor onze twijfels, onze angsten, onze liefdes, voor ons overwinnen en ons falen. Zodat het leven anderhalf uur lang achterwaarts begrepen kan worden en gezamenlijk wordt beleefd. In die zin bouwt Wende met haar werk door op een van de fundamenten van de Westerse theatertraditie: de zoektocht naar catharsis, het geloof dat gezamenlijk ontladen louterend en veranderend kan werken. Wendes werk is in die zin een artistieke zoektocht naar de anthems van onze tijd. Liederen die in staat zijn om een gevoel van gemeenschap, identiteit en eenheid te creëren door een diep begrip van onze gedeelde menselijkheid.

ACTIVITEITEN 2021-2024

Toen Wende in 2019 begon met de ontwikkeling van ***De Wildernis***, kon ze niet voorzien dat de titel van haar eerste voorstelling binnen kunstenplan 2021-2024 een voorbode zou zijn van het tumultueuze klimaat waarin de wereld terecht zou komen. Uiteindelijk beleefde de voorstelling pas drie jaar later (2022) haar première, gevolgd door een uitverkochte tour door het hele land. Zowel het publiek als de pers waren enthousiast en prezen de diep persoonlijke en actuele aard van de voorstelling, de rijke teksten, de visuele kracht en de boeiende muzikale samenwerking met het Nederlands Kamerkoor. *De Wildernis* werd een gelaagde mozaïekvoorstelling met achttien miniatuurverhalen over groei, verandering, dromen en de essentiële noodzaak om samen een uitweg te vinden. Een krachtig tijdsdocument van een samenleving in transitie.

Ook Wendes eerste internationale project ***The Promise*** werd aanzienlijk beïnvloed door de onzekerheden rondom COVID-19. Maar ook deze voorstelling ging uiteindelijk toch in première in Londen en Amsterdam (2022). De grote erkenning voor de voorstelling resulteerde in een nieuwe tour in 2024, waardoor ze, naast Nederland, ook te zien is in New York, Hongkong en Australië. *The Promise* kwam voort uit Wendes droom om haar artistieke horizon te verbreden en haar eigen schrijven te verrijken met eeuwenoude schrijverstradities uit Engeland. Op uitnodiging van het gerenommeerde Engelse Royal Court Theatre kreeg ze de kans om samen te werken met vijf uiterst diverse vrouwelijke theaterschrijvers: E.V. Crowe, Sabrina Mahfouz, Somalia Seaton, Stef Smith en Debris Stevenson. Samen creëerden ze een moderne songcyclus over identiteit, afkomst en de diverse facetten van vrouwelijkheid in onze tijd. Zo werd Wende een van de eerste Nederlandse makers die in Engeland een eigen voorstelling kon ontwikkelen en spelen.

Voor het derde en laatste project van het kunstplan (2024) laat Wende zich inspireren door haar levendige herinneringen aan haar moeder achter de piano in het ouderlijk huis. Onder de werktitel ***Vrijplaats*** brengt ze een eerbetoon aan de vrijheid die ze als kind ervoer, terwijl ze naast de piano stond te zingen. De voorstelling is een visuele en muzikale oproep om de kracht van die kinderlijke verwondering en vrijheid gedurende het hele leven te voeden en, naast een persoonlijke ontdekkingstocht naar de oorsprong van haar artistieke expressie, ook een uitnodiging aan het publiek om hun eigen creativiteit, experimenteerdrang en vrijplaats te omarmen. De ontwikkeling van dit project verloopt in verschillende fases: in 2023 vond een eerste workshop plaats op Oerol, gevolgd door een try-outreeks op Into The Great Wide Open. In de herfst van 2024 staat de première gepland in Koninklijk Theater Carré, waar de voorstelling vier weken te zien zal zijn. In 2025 volgt een gespreide tour langs Nederlandse en Belgische zomertheaters en het festival Down The Rabbit Hole.

Ondanks grote uitdagingen door de pandemie bleef Wende dus verder zoeken en haar publiek uitnodigen om dat ook te doen. Daardoor kenmerkten de voorbije periode zich, ondanks grote onzekerheid, door artistiek resultaat en groei.

Wendes artistieke reflectie op 2021-2024:

"Natuurlijk had ik me mij, net zoals iedereen, de voorbije jaren anders voorgesteld. Plots stond alles stil. Tijdens de eerste lockdown zocht ik nog onrustig naar een stip op de horizon, nieuwe premièredata voor de projecten waaraan ik begonnen was. Ik hield mezelf scherp door een intensief programma van lichaams- en stemoefeningen. Deze dagelijkse oefeningen en pianolessen werden in de daaropvolgende maanden steeds meer een reflectie op mijn eigen talent. Mijn eigen ontwikkeling was tot dan toe vooral gekoppeld aan het maakproces van nieuwe voorstellingen, maar nu ontstond er ongewild ruimte voor **herbronning**. Ik merkte dat ik dag na dag bewuster werd van waar ik stond en dat ik ondanks mijn grote ervaring toch nog te veel op kracht deed, omdat ik waarschijnlijk nog niet helemaal durfde te vertrouwen op mijn eigen talent. In de dagelijkse oefeningen ontdekte ik langzaam een nieuwe manier van zingen, frasering en stemgebruik, waarin kracht en kwetsbaarheid hand in hand gingen. Dat is echt de hogere wiskunde van het performen, namelijk klein durven zijn om een maximale impact te generen. Dat diepere besef heeft me als performer doen groeien en mijn relatie met mijn publiek verdiept toen ik na corona weer kon optreden. Ook mijn progressie op de piano gaf me steeds meer vertrouwen dat ik vanuit mezelf kan vertrekken op een podium. Klein kan zijn, open en direct, nog meer mezelf.

Gelukkig konden mijn team en ik ook actief blijven zoeken naar manieren om verder te werken aan de voorstellingen. Door de planningswijzigingen ontstond er voor zowel *De Wildernis* als *The Promise* een **meer gefaseerd maakproces** met verschillende try-outfasen. Deze aanpak was nieuw voor mij, aangezien ik gewend was aan een meer traditionele structuur waarbij een première direct op de repetities volgt. De meer gefaseerde aanpak bleek uiteindelijk beter voor mijn creatieve proces. Er ontstond namelijk ruimte voor de meer instinctieve en associatieve aspecten van mijn makerschap. Het eerst doen en dan praten. Deze tijd voor reflectie heeft me echt laten groeien. Zo kon ik bijvoorbeeld mijn gesprekken met schrijvers verdiepen, wat heeft geleid tot een verrijking van beide voorstellingen waarin thema's en personages meer dan voorheen terugkomen in verschillende songs van de voorstelling. Dus de gedwongen planningsverschuivingen hebben me een nieuwe maakmethode geleerd, die ik in mijn toekomstige voorstellingen wil verankeren. De komende jaren worden daarom altijd onderverdeeld in een maakjaar met try-outs en dan een presentatiejaar met een première.

Naast de tijd voor reflectie heeft ook het werken in Londen **mijn schrijverschap veranderd**. Engelsen hebben een heel andere omgang met hun taal. Ze zijn soms wat meer analytisch en emotioneel terughoudend, maar hun ambachtelijkheid en oog voor structuur zijn zo inspirerend. Ook de rijkheid van de Engelse taal voelde op een bepaalde manier bevrijdend. Het ironische aspect dat Engelsen vaak hebben, laat een vorm van humor toe die in de Nederlandse taal niet altijd makkelijk te vinden is maar waarvan ik als performer geniet. De taalspeeltuin leek een stuk groter en ik merk dat ik nu ook anders schrijf in het Nederlands. Ik durf meer ruimte te zoeken in de woorden en scherper te structureren en te rijmen. Ik ga nu vaker voor een duidelijk verloop van het verhaal. E.V. Crowe, Sabrina Mahfouz, Somalia Seaton, Stef Smith en Debris Stevenson waren zo verschillend; niet alleen in hun schrijven, maar ook in wie ze zijn als mens. Door de grotere vanzelfsprekendheid van het 'schrijver zijn' in Engeland zijn hun stemmen uitgesproken en ze schrijven met zoveel durf. Dat vond ik inspirerend.

Mijn tijd in Londen heeft me ook op een andere manier artistiek laten groeien. Ik ontdekte namelijk dat ik ook samen muziek kan maken. De meeste van de songs die ik tot dan toe had geschreven, ontwikkelde ik in beginsel alleen. Mijn **samenwerking** met componiste Isobel Waller-Bridge heeft dat veranderd. Ons dagenlang samen schrijven in een kleine repetitieruimte bleek inspirerend en leerrijk. De voorbije jaren stonden sowieso in het teken van het meer en meer ontdekken van de kracht van samenwerking. Ik heb veel tijd geïnvesteerd in de opbouw van mijn creatieve team en heb geleerd beter met hen samen te werken, bijvoorbeeld door hen eerder toe te laten in mijn creatieve proces en het ook echt als mijn rol te zien om hen te inspireren. Ik had door de pandemie meer tijd om mensen rustig te ontmoeten. Een van die ontmoetingen was met Yousef Gnaoui (Sef), Marokkaans-Nederlandse rapper, theatermaker en creative director. Ik heb zijn werk echt goed leren kennen en heb hem gevraagd om me in de toekomst, onder andere voor Vrijplaats, te helpen bij de ontwikkeling van mijn videoconcepten.

Daarnaast was er een heel bijzondere ontmoeting met **een nieuwe generatie** door de samenwerking met NKK NXT voor *De Wildernis*, maar ook door een groeiende artistieke vriendschap met artiesten S10 en Froukje. Ik had hen leren kennen tijdens mijn festival *Kaleidoscoop* en door de verschillende lockdowns was er meer ruimte om elkaar te spreken. We schreven samen, doken de studio in en S10 vroeg me mee op een schrijverskamp. En zo verdiepte onze band. Ik leerde van deze nieuwe generatie vrouwen nog meer durf om zonder oordeel te maken en de speelse vanzelfsprekendheid waarmee ze aan elkaars teksten sleutelen en in groep muziek maken. Daarnaast dwongen hun adviesvragen mij om terug te gaan naar de basis van wat ik doe en waarom ik het doe. In het begin was dit onwennig, maar met de tijd leerde ik hoe ik hun leerproces beter kon begeleiden, hoe ik ze in rust kon laten groeien en hoe hun zoeken op een heel inspirerende manier mijn zoeken opnieuw prikkelde. De samenwerking met de jongere generaties bleek voor mij voedend te zijn en ik wil dit dan ook in de toekomst blijven continueren. Enerzijds in mijn eigen creatieve teams, maar misschien ook in de vorm van meer masterclasses en individuele begeleidingen. Ik droom ervan om samen met mijn artistieke partner Wouter Van Ransbeek ooit een soort academie op te richten.

De coronajaren waren dus uitdagend. Maar dankzij de ondersteuning van Fonds Podiumkunsten en de creativiteit van mijn team heb ik mezelf en het team aan het werk kunnen houden en heb ik uiteindelijk heel veel geleerd over mezelf als performer en als leider van een organisatie en een artistiek proces dat verschillende mensen moet verbinden. Ik ontdekte de kracht van een nieuwe generatie en vond de juiste verbinding om hen in mijn maakproces te betrekken. Daardoor kijk ik, ondanks de onrust, op een positieve manier terug op de jaren van stilstand en kon ik in 2022 een kickstart geven aan mijn artistieke leven met twee nieuwe voorstellingen die ik meer dan 70 keer door elkaar heen gespeeld heb. Daarnaast werkte ik aan mijn nieuwe album en aan de voorbereidingen van mijn laatste project voor dit kunstenplan, *Vrijplaats*, dat een synthese moet worden van de introspectie als performer van de voorbije jaren en een ode aan creatieve kracht."

ACTIVITEITEN 2025-2028

In de periode 2025-2028 brengt Wende twee grote muziektheaterproducties om haar artistieke ontwikkeling verder voort te zetten en het 'drame condensé' nog verder te verankeren in het theaterlandschap. Dit doet ze door te werken met een maakjaar en een speeljaar per productie, zodat de projecten de tijd en focus krijgen die ze verdienen en de samenwerkingen volledig kunnen worden ontplooid.

MOONFLOWER

"Een nieuwe Alice in Wonderland"
Het eerste project wordt *Moonflower*, dat in 2026 in première gaat. *Moonflower* wordt een songcyclus, een vrouwelijk coming of age verhaal waarin Wende voor het eerst in haar carrière voor meerdere stemmen wil componeren, waardoor het verhaal, de muziek en de performance een duidelijk narratief karakter krijgen. Hiervoor wordt de samenwerking gezocht met Amsterdam Sinfonietta en Internationaal Theater Amsterdam en zijn nieuwe artistiek directeur en regisseur Eline Arbo.



Wende over de voorstelling:

“Al geruime tijd verzamel ik **coming of age** verhalen van vrouwen die zich bevinden in de latere stadia van hun leven. Wellicht omdat ik zelf veertiger ben geworden, maar vooral omdat het lijkt alsof onze cultuur en kunst zich hoofdzakelijk richten op het narratief van de jeugdige ontdekkingsreis naar volwassenheid. Er bestaat een overvloed aan prachtige coming of age verhalen met hoofdzakelijk mannelijke protagonisten, waardoor de indruk zou kunnen ontstaan dat onze zoektocht naar identiteit en zelfontdekking eindigt zodra we volwassen worden. Niets is minder waar. Zelfontdekking is niet voorbehouden aan de jeugd; elke levensfase biedt kansen tot groei en transformatie. Daarom heeft elke levensfase ook behoefte aan een eigen inspirerend narratief.

De mythen en verhalen die we delen, bepalen wie we zijn. Ze vormen essentiële bouwstenen voor een gezamenlijke identiteit en dienen als dragers van waarden en normen die de koers van ons leven bepalen. Tijdens mijn zoektocht naar meer inclusieve verhalen stuitte ik op *The Heroine’s Journey* (1990) van Maureen Murdock, als reactie op het werk *The Hero with a Thousand Faces* van haar mentor Joseph Campbell. Campbells werk fungeert nog vaak als een sjabloon voor schrijvers bij de ontwikkeling van hedendaagse heldenverhalen. In haar boek bekritiseerde Murdock echter de overmatige focus in onze cultuur op het mannelijke heldenverhaal en pleitte, na een diepgaande analyse van mythologieën en sprookjes, voor een alternatief.

Murdocks Heldinnenreis legt minder nadruk op fysieke prestaties en externe obstakels en meer op persoonlijke groei en innerlijke transformatie. Haar heldinnen worden niet voortgestuwd door conflicten en het overwinnen van vijanden, maar eerder door samenwerking en verbinding. Haar heldenverhaal volgt ook niet het traditionele rechtlijnige pad maar is eerder cirkelvormig, wat groei erkent als een voortdurend proces. *The Heroine’s Journey* las daarom voor mij als een hartstochtelijk pleidooi voor een inclusiever begrip van persoonlijke ontwikkeling, voorbij de rigide genderrollen en stereotypen die onze samenleving vormgeven en voorbij de te grote focus op masculiene waarden die de relatie met onszelf en de wereld om ons heen heeft verstoord.

Een aantal maanden geleden bladerde ik door een rijk geïllustreerd koffietafelboek met korte biografieën. Bij de pagina over **Margaret Mee** aangekomen – een van de weinige vrouwen in het boek – viel mijn blik op de ondertitel: “Go home, you can leave me, I have slept with jaguars.” Ik was meteen geïntrigeerd. Margaret Mee bleek een bijzonder botanisch kunstenaar die bekendheid verwierf, omdat ze op latere leeftijd de flora van het Braziliaanse Amazonegebied schilderde en zich als activist inzette voor het behoud van het regenwoud. Mee werd geboren in Engeland in 1909. Ze reisde voor het eerst naar Brazilië met kunstenaar Greville Mee, later haar echtgenoot. Korte uitstapjes om de weelderige flora van Brazilië te schilderen, stimuleerden Mee’s verlangen naar langere reizen. Wat bedoeld was als een vakantie, werd een levenslange zoektocht. Mee gooide het roer om en trok op 47-jarige leeftijd met haar schilderspullen voor het eerst het Amazonebekken in, op zoek naar zeldzame planten en bloemen. Daar zou ze bijna drie decennia lang blijven.

Van de vijftien solo-expedities die ze uiteindelijk zou ondernemen in haar leven, keerde ze telkens terug met levendige schilderijen. Haar werk geldt ook vandaag nog als een van de meest uitgebreide verzamelingen van de plantenrijkdom van de Amazone. Maar Mee deed in haar werk ook verslag van een wereld die langzaam zou verdwijnen. Daarom richtte ze zich, naast het schilderen, ook steeds meer op het onvermoeibaar aan de kaak stellen van de verwoestende impact van grootschalige mijnbouw en ontbossing op het regenwoud. Margaret Mee’s grootste droom was om een zeldzame maanbloem te schilderen, die bloeit en sterft in één nacht. Die zoektocht kostte haar uiteindelijk 24 jaar, totdat ze in 1988 eindelijk een exemplaar vond. Mee was toen 78 en had eindelijk haar heilige graal gevonden. Slechts vijf maanden later overleed ze bij een auto-ongeluk in Engeland, kort voor de opening van een grote tentoonstelling van haar schilderijen in Kew Gardens in Londen. Haar as werd naast de Maanbloem verstrooid.

Voor mijn eerste voorstelling in het komend kunstenplan wil ik een nieuw en inspirerend coming of age verhaal schrijven. De levenslange zoektocht en het kunstenaarschap van Margaret Mee wil ik daarvoor als inspiratiebron gebruiken. Niet in biografische zin maar als basis voor een modern vrouwelijk heldenverhaal, geïnspireerd door Maureen Murdocks boek *The Heroine's Journey*. Een modern sprookje, een nieuwe *Alice in Wonderland* maar dan van middelbare leeftijd.

Het wordt een **meerstemmige songcyclus** waarin ik voor het eerst in mijn carrière wil vertrekken vanuit een situatie en een duidelijk narratief, namelijk de fictieve ontmoeting tussen een dochter en haar moeder. Het wordt een magisch-realistisch gesprek over zingeving en verloren dromen. Over sterke vaders, waarmee je tijgers kunt verslaan die nooit komen. Over wat er gebeurt als de ratio niet meer werkt en de mythe van afhankelijkheid en romantische liefde tot stilstand komt. Over het aankijken van de monsters in jezelf om ze dan los te laten. Over een zoektocht naar je eigen botten, je eigen bloed en je ouder wordende lichaam. Een queeste naar de maan, naar gruis, naar modder en oude aarde. Naar een walvis diep onder zee met tientallen tepels, onverschillig maar vol met melk. Over de zoektocht naar de moonflower, de heilige graal die wijsheid heet. En over een hernieuwd vertrouwen in je dromen en de wolven, de bloemen en de planten die je daarin toezingen maar waarvan je de namen nog niet kent.

Voor het creëren van *Moonflower* wil ik samenwerken met de Britse **toneelschrijfster E.V. Crowe**. Eerder schreven we enkele nummers voor *The Promise* in Londen en ik voel een sterke affiniteit met haar taalgebruik. Haar schrijfstijl is zowel poëtisch als concreet, waarbij humor en structuur belangrijke elementen zijn. Met haar wil ik een volgende stap zetten in de ontwikkeling die ik als schrijver bij *De Wildernis* heb ingezet. Namelijk de zoektocht naar verdere verdieping van de inhoudelijke samenhang tussen nummers en het laten terugkeren van taalmotieven in verschillende delen van mijn voorstellingen. Haar theaterervaring lijkt me daarbij inspirerend, vooral ook in de ontwikkeling van de meerdere personages die ik in deze songcyclus een stem wil geven.

Muzikaal wil ik de nieuwe songcyclus midden in het nu plaatsen, maar ook verder onderzoeken hoe ik de kracht van klassieke muziek (klassieke instrumentatie, compositie, orkest) hand in hand kan laten gaan met de elektronica/pop die ik de laatste jaren gebruik als drager van mijn miniatuurvertellingen op muziek. Ik denk dat deze mix van stijlen het magisch-realistische karakter van mijn songcyclus kan versterken. Daarom wil ik voor dit project opnieuw samenwerken met **Amsterdam Sinfonietta**. Ik houd zo van dit ensemble, omdat het zonder dirigent speelt en daardoor voelt als een band en beweegt als een levend organisme zonder hiërarchie. Het orkest zelf is de laatste jaren ook steeds meer op zoek naar nieuwe mengvormen van genres en kunstvormen. Ik wil weer zelf componeren, maar via schrijverskampen ook samenwerken met de gerenommeerde Britse **componiste Isobel Waller-Bridge** en een aantal klassieke arrangeurs verbonden aan Amsterdam Sinfonietta. De artistieke ontwikkeling van de songcyclus wordt tot de workshopfase ondersteund en begeleid door de MusicalMakers – de ontwikkelinstelling voor musical en muziektheater – met hun grote ervaring in het genre. Met hen deel ik de zoektocht naar muzikaal gedreven narratief en het toegankelijk maken van nieuwe thema's voor een zo groot mogelijk publiek.

Ook visueel en qua wereld wil ik een stap verderzetten in deze voorstelling. Voor *Moonflower* wil ik daarom een samenwerking aangaan met Internationaal Theater Amsterdam en zijn nieuwe artistiek directeur en **regisseur Eline Arbo**. Eline Arbo combineert sterke inhoudelijke kracht en vakmanschap met een uiterst prikkelende hedendaagse visuele esthetiek. Door haar grote ervaring binnen het muziektheater is zij de ideale partner voor een verdere ontwikkeling van mijn multidisciplinaire theatertaal. Samen met Internationaal Theater Amsterdam willen we verder onderzoeken of er leden uit het ensemble kunnen meewerken aan het project en willen we de voorstelling verankeren in het programma van buitenlandse partners en festivals."

ONS

“Voorbij aan jou en mij”

Met het tweede project in kunstenplanperiode 2025-2028, *ONS*, wil Wende een manifest of utopie schrijven. Samen met een diverse groep schrijvers, het Groningse NITE en zijn artistiek leider Guy Weizman gaat Wende onderzoek doen naar het kleinste atoom van onze moderne samenleving: de intermenselijke relatie en de relatie tussen individu en gemeenschap. Het ‘drame condensé’ als verwoording en onderzoek naar een nieuw soort ONS dat deze tijd nodig heeft.

Wende over de voorstelling:

“Vorig jaar verbleef ik op eigen initiatief een tijdje in Buenos Aires om te schrijven, Spaans te leren en de tango te dansen. ‘s Avonds bezocht ik regelmatig milonga’s in verschillende buurten van de stad. **De milonga,** naast een dansstijl die aan de wieg van de tango staat, verwijst ook naar een plek waar wordt gedanst; een sociale ontmoetingsplek waar dansers van diverse niveaus en achtergronden samenkomen om gezamenlijk te dansen.

Wat me echt raakte in de danszalen, was dat daar iedere avond mensen elkaar ontmoeten die elkaar niet kennen en die toch iets heel intiems delen: de dans. Op de dansvloer leek er soms een poëtisch evenwicht te bestaan tussen ‘leiden’ en ‘volgen’ en een volledige overgave daaraan. Hiermee bedoel ik niet de overgave aan een leiderschap dat je door de kamer sleurt en dat je klakkeloos moet volgen. Nee, de tango gaat in essentie over het aangaan van een gezamenlijke zoektocht naar een diepe verbinding in het moment. Het vergt enorm veel moed om op die manier contact te maken met vreemden, naar elkaar te luisteren, elkaar te voelen en volledig te accepteren wat de ander je op dat moment geeft. Alleen door deze diepere vorm van overgave en begrip voor de ander krijgt de tango een schijnbaar moeiteloze elegantie die de dansvloeren in Buenos Aires voor mij zo magisch maakte.

De milonga en **de tango** ontstonden in de achterbuurten van Buenos Aires aan het einde van de 19e eeuw, diep verweven met de sociale en culturele evolutie van het Argentinië van dat moment. Oorspronkelijk ontstaan als dansvorm binnen de arbeidersklasse en immigrantengemeenschappen, weerspiegelde de tango de culturele smeltkroes van die tijd. Afro-Argentijnse ritmes, Europese melodieën en lokale muzikale tradities smolten samen tot een unieke expressie van passie en emotie. De milonga ontstond dus als ontmoeting tussen vreemden, verbonden door een gedeeld gevoel van gemis over hun thuis, onzekerheid over de toekomst en verlangen naar gemeenschap. De tango was in die zin een zoektocht naar kortstondige verbinding, met zijn muziek en teksten als anthems van zijn tijd. Liederen die een gevoel van gemeenschap en identiteit creëerden door een gevoel te geven aan ontworteling, vervreemding, liefde en eenzaamheid. Deze culturele wortels blijven levendig in het hedendaagse Buenos Aires, ondanks zijn huidige politieke en economische klimaat. Milonga’s zijn nog steeds ontmoetingsplekken voor dansers van diverse achtergronden en leeftijden. Avond na avond, terwijl ik danste, overviel me het gevoel kortstondig in een utopie te vertoeven.

Tijdens het schrijven van *De Wildernis* en mijn album *Sterrenlopen* ben ik steeds meer doordrongen geraakt van het besef dat de grote vraagstukken van onze tijd nieuwe **collectieve antwoorden** vereisen, een herijking van de relatie tussen individu en gemeenschap. Daar stond ik dan, dansend te midden van zo veel verschillende mensen. Of het nu gaat om diversiteit, eenzaamheid, vergrijzing of klimaatpolitiek, alle vragen van onze tijd vragen om een vernieuwd begrip van het WIJ. Maar hoe?

Mijn nieuwe voorstelling, *ONS*, wil ik daarom benaderen als een manifest of **utopie**. Een poëtische ontmoetingsplek tussen realiteit en droom, tussen vragen en mogelijke antwoorden. Samen met een uiterst **diverse groep schrijvers** (Munganyende Hélène Christelle, BOG., Bregje Hofstede, Saskia De Coster, Antjie Krog, Lisette Ma Neza, Lucas Rijneveld, Connie Palmen en Yousef Gnaoui/Sef) wil ik de komende jaren onderzoek doen naar het kleinste atoom van onze moderne samenleving: de intermenselijke relatie. Woorden vinden voor een hernieuwde

zoektocht naar het ONS van onze tijd. De titel van de voorstelling is ontleend aan het boek US van de Amerikaanse psycholoog en relatietherapeut Terrence Real, dat ik toevallig ook las tijdens mijn verblijf in Buenos Aires. Zijn werk is zo inspirerend, omdat het een brug slaat vanuit de individuele psychologie tussen koppels naar de bredere sociaal-culturele invloeden die ons samenleven op dit moment bepalen. Hij deelt de evolutie binnen menselijke relaties op in drie fases: "love without knowledge", "knowledge without love" en "love with knowledge". Ik heb het gevoel dat we als samenleving verkeren in de tweede fase en wil daarom een voorstelling als manifest maken voor een transitie naar "love with knowledge". Een samenleven dat net zoals de tango gebaseerd is op echt contact maken, naar elkaar luisteren, elkaar voelen en volledig accepteren wat de ander geeft. Een samenleven waarin, om het met de woorden van Terrence Real te spreken, niet de klemtoom ligt op harmonie of eenvormigheid, maar op de kracht tot repair, hoe snel je weer verder kan als je elkaars verschillen en grenzen aanraakt.

Deze zoektocht wil ik aangaan samen met NITE, het interdisciplinaire gezelschap van artistiek directeur **Guy Weizman,** bekend om zijn vernieuwende dansvoorstellingen en spannende mix tussen theater en popcultuur. Iets waarnaar ik in mijn eigen werk al jaren zoek. Samen met hem, zijn team en de Argentijnse choreograaf **Ollantay Rojas** die ik in Buenes Aires heb ontmoet, wil ik een theaterconcert maken als de Abrazo, de omhelzing, de kern van de tango. Waarin mensen zich zo waarachtig mogelijk in een omhelzing door een dichtbevolkte ruimte voortbewegen."

PUBLIEK

BEREIK

Wende speelt al jaren in Amsterdam en door heel Nederland. Met haar unieke mix van stijlen, podia en circuits heeft ze een groot publiek aan zich weten te binden in alle regio's van het land, en in toenemende mate ook in België. Mede daardoor waren ook voor Wende de voorbije **coronajaren** uitdagend. Maar Wende zou Wende niet zijn als ze niet bereid was tot transitie. Toen in 2020 de live cultuur volledig tot stilstand kwam, zocht ze meteen naar digitale mogelijkheden om in contact te blijven met haar publiek. Zo werd Wende een van de ambassadeurs voor het vertalen van de rijkdom van de podiumkunsten naar televisie en digitale kanalen. In de eerste maanden van de pandemie ontwikkelde ze in samenwerking met Ivo van Hove, ITA en de NOS een grootschalig cultuurprogramma voor de Dodenherdenking op 4 mei (931.000 kijkers). In datzelfde jaar vertaalde ze haar eigen festival **Kaleidoscoop**, dat live in Carré zou plaatsvinden, naar een grensverleggend televisieavond in samenwerking met de NTR (445.000 kijkers). In 2021 volgde een tweede televisie-*Kaldeidoscoop* in een verfrissende kersteditie. Met 346.000 kijkers had dit programma een 5%-marktaandeel en een opvallend hoge kijkerswaardering: 8,2. Zo bood Wende op kerstavond een gelaagd alternatief voor programma's als de *Top 2000 à gogo* (NPO3) en *All you need is love* (RTL4).

Toch miste Wende, net zoals iedereen, het live spelen en werkte ze tussen de digitale bedrijven door aan de ontwikkeling van de twee nieuwe voorstellingen van het kunstenplan. De repetities en première daarvan kwamen wel in een drijfzand van planningsverschuivingen terecht. Telkens als het kon, werd er toch gerepeteerd en gespeeld, bijvoorbeeld tijdens de 'Testen voor Toegang'-proef in 2021. Ondertussen werkten Wende en haar team permanent aan het omboeken van de speelreeksen en de ontwikkeling van een communicatieplan voor het moment dat de pandemie voorbij zou zijn en er twee voorstellingen tegelijkertijd in een onzekere markt zouden moeten worden gezet. Dat heeft zich uitbetaald. Op 8 april 2022 ging *De Wildernis* in première en trok deze 41.646 bezoekers in uitverkochte zalen. Zo werd de tour van de voorstelling afwijkend van de landelijke tendens een groot succes. Waarschijnlijk had Wendes digitale aanwezigheid haar publiek met haar verbonden. Ondanks de vele omboekingen konden we toch een goede landelijke dekking realiseren.

Ook de première van Wendes Londense voorstelling *The Promise* was lang onzeker. Door de samenwerking in Engeland, dat niet synchroon liep op het vlak van coronamaatregelen, duurde het lang voordat we, na het einde van de coronamaatregelen, de Nederlandse tour konden plannen. Uiteindelijk lukte dat toch in 2022 al en speelde de voorstelling 8 keer in Nederland, waarvan 5 uitverkochte voorstellingen in ITA, waarmee we 5.395 bezoekers bereikten. Een tweede deel van de tour werd in

december 2023 gepland, met 10 voorstellingen en 8.545 bezoeker en bredere spreiding in het land, zoals speelbeurten in Gouda, Eindhoven, Groningen, Den Haag en Amsterdam. De voorstelling begint in 2024 aan zijn eerste internationale tour in New York, Adelaide en Hongkong. Dat brengt het aantal geschatte bezoekers internationaal op ruim 15.000.

Voor haar laatste voorstelling binnen het huidige kunstenplan, **Vrijplaats**, wil Wende een maand in Carré staan. Dat is bewust, omdat het Carré-publiek Wende – sinds haar huiskunstenaarschap een aantal jaren geleden – omarmd heeft en omdat daar nog een verbredingsslag gemaakt kan worden. Carré heeft een heel divers publiek, ook buiten de Randstad. Wende wil een speciale voorstelling voor het door haar geliefde theater maken en daarmee in een eerste fase 30.000 bezoekers trekken. In 2023 deed ze al een try-out op Oerol met 5.037 bezoekers. In 2025 wil ze de show ombouwen naar een reizende voorstelling, die een aantal selectieve plekken in België en in de openluchttheaters in Nederland zal aandoen. Daarbij mikken we op 12 tot 15 voorstellingen en nog eens ca. 7.500 bezoekers.

De twee nieuwe theatershows die Wende in 2025-2028 maakt, spelen elk minimaal veertig keer, met een capaciteit van ca. 25.000 bezoekers per productie en een landelijke spreiding door een mix van theaters, poppodia en festivals in onder andere Breda, Den Haag, Maastricht, Arnhem, Zwolle, Groningen, Leeuwarden, Nijmegen, Hengelo, Delft, Leiden, Utrecht, Tiel, Doetinchem, Enschede, Alkmaar, Amersfoort, Deventer, Amsterdam en andere locaties verspreid in het land. De premières ervan vinden plaats in Amsterdam; in ITA, Paradiso en Carré.

> **Voor Wende is de toeschouwer een essentieel onderdeel van haar maken:**
>
> "Wat ik mooi vind, is dat een lied en een voorstelling pas echt tot leven komt als ze worden gedeeld. Ik creëer iets, mensen regelen babysitters, stappen uit hun huizen, nemen de tram of auto, en dan brengen we samen twee uur door in een club of theater. We beleven daar iets dat alleen op dat moment bestaat, en daarna gaan we weer uit elkaar… Die synchroniciteit is mooi en wezenlijk. Het delen van gemeenschappelijke ervaringen maakt ons mens. Dat is geen vanzelfsprekendheid meer nu we steeds vaker on-demand leven. Het geeft me als kunstenaar een grote verantwoordelijkheid om de ontmoeting met mijn publiek inhoudelijk juist en krachtig vorm te geven."

Vanuit deze verantwoordelijkheid heeft Wende gedurende haar carrière een groot en nog steeds groeiend publiek aan zich weten te binden. We zien in kwalitatief publieksonderzoek dat het een zeer diverse groep bezoekers betreft, met een **grote variatie** in leeftijd, opleidingsniveau en sociale en culturele achtergrond, die trouw is aan haar artistieke zoektocht en soms herhaaldelijk haar voorstellingen bezoekt. Het jong, maatschappelijk geëngageerd publiek wordt vooral bereikt via de spreiding in de clubs en het wat oudere (muziek)theaterpubliek via de theaters. Wat Wendes publiek aanspreekt, is de opwindende veelzijdigheid van haar projecten en van de podia waar ze optreedt. Wat Wendes publiek verbindt, is haar authentieke en emotionele benadering van haar muziek, teksten en theatervoorstellingen. Daarnaast weet Wende haar bezoekers altijd te inspireren en uit te dagen. Een voorstelling van Wende is nooit alleen een avondje uit; het is ook altijd een uitnodiging tot reflectie op jezelf en de wereld om je heen.

Het is precies deze **bijzondere mix** van maatschappelijke betrokkenheid, diepe emotie, veelzijdig artistiek talent en diversiteit aan podia, waardoor Wende nog steeds momentum weet te creëren en na al die jaren een brug heeft weten te slaan tussen bezoekers met zeer verschillende achtergronden en uit verschillende generaties. Uit een recente data-analyse van haar sociale media, DSP's en haar muziek op Spotify (in onze tijd belangrijke indicatoren en kanalen voor publieksbereik), blijkt bijvoorbeeld dat 23% van haar publiek nu tussen de 18-27 jaar oud is, 17% tussen 28-34, 19 % tussen de 35-44%, 26% tussen 44-59 en 15% boven de 60. Een **publieksdemografie** die uniek is binnen het huidige culturele landschap en een enorm solide basis vormt om op verder te bouwen.

Voor het toekomstige marketing- en communicatiebeleid zien we twee grote **doelstellingen**. Enerzijds klantretentie; de relatie met Wendes huidige publiek verdiepen om nog meer betrokkenheid en bezoek aan haar nieuwe voorstellingen te stimuleren. Anderzijds willen we haar publiek verbreden. Uit het

bovenstaande onderzoek bleek bijvoorbeeld ook dat er binnen haar jongere fanbase (de 40% onder de 34 jaar) duidelijk nog groeipotentieel is. En ook op het vlak van sociale en culturele diversiteit willen we verder groeien. Dat willen we doen met een hedendaagse communicatie- en marketingmix op basis van Wendes voorstellingen, maar ook door een aantal nieuwe accenten en instrumenten die om verdere professionalisering van ons huidige communicatiebeleid vragen.

PROFESSIONALISERINGSLAG EN NIEUWE INSTRUMENTENMIX

Het communicatie- en marketinglandschap is de voorbije jaren ingrijpend veranderd, mede door corona. De pop- en theaterpodia, die voorheen essentieel waren als communicatie- en verkoopkanalen, lijken hun doorslaggevende rol verloren te hebben. Daarnaast wordt het grote publiek al langer niet meer uitsluitend bereikt via traditionele media zoals kranten en televisie. De opkomst van sociale media heeft de artiesten zelf in het centrum van hun communicatie geplaatst en getransformeerd tot eigen uitzendkanalen. Het belang van een digitale strategie en online marketing is onmiskenbaar geworden voor de impact en het succes van voorstellingen. Dit vereist een passende digitale identiteit, het effectief navigeren door trends en digitale platforms en het vinden van de juiste balans tussen commercieel belang en oprechte connectie op sociale media.

Om een antwoord te vinden op deze uitdagingen werd tijdens de pandemie besloten het communicatie- en marketingteam rond Wende te versterken met verschillende specialisten. De trekker van deze professionaliseringslag is Froukje Bouma – Wendes nieuwe popmanager – die door het begeleiden van o.a. artiesten S10 en Froukje een grote ervaring en actueel netwerk heeft binnen de popmuziekwereld. Zij wist in de loop van 2023 drie nieuwe specialisten aan het team toe te voegen: Eef van der Vliet (voormalig marketingmanager Warner Music en head of marketing Virgin Music Benelux), Famke Kroes (ervaren PR-strateeg voor o.a. Endemol, MediaLane en de AVROTROS) en Bart Slangen (specialist in het opzetten van onlinecampagnes op basis van data-analyse, afkomstig uit DSP's en sociale media). Met dit team hebben we een nieuwe communicatie- en marketingstrategie ontwikkeld die op het snijvlak staat tussen **behoud en vernieuwing**. Want in de komende jaren willen we Wendes bestaand publiek aan ons blijven binden, maar ook, daar waar mogelijk, verder verdiepen en verbreden. Dat vraagt, naast de voorstellingscommunicatie via de podia en traditionele media, ook een aantal accentverschuivingen en nieuwe werkwijzen.

MEER DIGITALE MARKETING EN SOCIALE MEDIA

Digitale marketing en communicatie wordt een van onze speerpunten voor de komende jaren. Via data-analyse van de DSP's en sociale media willen we inzetten op onlinecampagnes met advertenties op YouTube, Instagram, Facebook, Google en andere relevante online platforms. Dit in nauwe samenwerking met onze partnerpodia en eventuele fysieke poster- en billboardcampagnes voor bepaalde locaties. Door de analyse van deze online data kunnen we binnen de verschillende doelgroepen specificeren welke interesses zij hebben en hoe we hier beter op kunnen inspelen met nieuwe campagnes. Ook willen we het socialmediabereik van Wende vergroten, zodat haar digitale kanalen de centrale informatieplatformen worden voor haar activiteiten en voorstellingen.

Deze voor ons nieuwere vorm van marketing werd in 2022 voor het eerst succesvol ingezet bij de promotie van *De Wildernis* en *The Promise*. We hebben actief gewerkt aan de ontwikkeling van Wendes sociale media, o.a. qua uitstraling, frequentie en het aantal volgers. Er is een duidelijkere lijn en identiteit gekozen en die heeft al zijn eerste vruchten afgeworpen. In 2023 groeide Wendes Instagram-account bijvoorbeeld met 14% tot 30.100 volgers. Haar Facebook-gemeenschap kende een stijging van 30% tot 39.000. Haar Youtube-kanaal groeide met 7% tot 9.200 abonnees.

Maar er zit nog duidelijk ruimte voor verbetering. Het zijn van je eigen uitzendkanaal via sociale media vraagt om het nog meer ontwikkelen van prikkelende content en het uitzetten van een contentplanning, waardoor je een consistente aanwezigheid kunt waarborgen. In de aanloop naar de voorstelling *Vrijplaats* in Koninklijk Theater Carré willen we daarom inzetten op **contentmarketing** en gaan we een content creator en -beheerder aan ons team toevoegen. Zo blijft Wendes aandacht gaan naar het maken van haar voorstellingen, maar wordt haar publiek toch meer meegenomen in haar creatieproces en artistieke leven. De verwachting is dat we daardoor de binding met haar bestaande publiek kunnen verdiepen en haar volgersaantallen verder kunnen uitbreiden om zo een nog bredere impact te genereren.

MERKBEKENDHEID, NAAR EEN ARTISTIEKE, MAAR OOK MEER KLEURRIJKE OPEN COMMUNICATIE

Het is opmerkelijk dat een kunstenaar als Wende met zo'n uitgesproken artistiek profiel, diverse stijlen en diepgaande existentiële thema's, bekendheid geniet bij zo een groot en divers publiek. Wende raakt mensen en dat verbindt.

De voorbije jaren hebben we ons vooral geconcentreerd op voorstellingscommunicatie, dus haar product. Maar in de toekomst willen we vanuit het team meer aandacht geven aan een algemenere communicatielijn voor Wende als artiest, los van de projecten die ze doet. We communiceren, zonder artistieke compromissen en naast het existentiële van haar werk, ook **het speelse en creatieve** in haar persoonlijkheid en werk om betrokkenheid te stimuleren. Samen met o.a. fotografenduo Petrovsky & Ramone is gewerkt aan een nieuwe visuele identiteit die nu consequent vertaald wordt naar ons artwork en naar onze uitingen op sociale media. De inzet daarbij is kleur en openheid en het gebruik van de look & feel, formats en trends die binnen de popwereld op dit moment gangbaar zijn. Dit zetten we ook in voor de communicatie rondom de theatervoorstellingen. Daarnaast zoeken we in de traditionele en online media, naast concrete aandacht voor nieuwe voorstellingen, naar gepaste momenten om Wendes persoonlijkheid meer op de voorgrond te zetten.

NIEUWE MUZIEK ALS COMMUNICATIE-INSTRUMENT

In het huidige muzieklandschap is het regelmatig uitbrengen van nieuwe muziek een essentieel communicatiemiddel geworden voor een artiest met zijn publiek. We willen het momentum van het uitbrengen van nieuwe muziek, wat gebeurt binnen een aparte entiteit en niet valt onder Stichting De Wildernis, gebruiken als een instrument voor publieksverbinding en -verbreding en om een cross-over te creëren tussen Wendes verschillende doelgroepen. De jongere fanbase van Wendes muziek willen we bijvoorbeeld benaderen met informatie over haar voorstellingen en voor haar bestaande achterban in het theater biedt de muziek een communicatiekanaal in jaren waarin Wende niet in de theaters te zien is.

We zien bijvoorbeeld in de afgelopen jaren dat rond de release van het album *Sterrenlopen* (2023) de jongere fanbase in de zalen aanzienlijk is toegenomen, ook door de features van Froukje en S10. Daarnaast is door de release Wendes Spotify-kanaal met meer dan 41% procent gegroeid in de voorbije maanden tot 143.000 maandelijkse luisteraars. Op dit moment luisteren er 30.000 mensen per maand naar Wende in Amsterdam. De aandacht en publieksverbreding van een nieuw album heeft daardoor ook invloed op de kaartverkoop van de voorstellingen. Wende speelt vaak voor uitverkochte zalen, maar bij de bekendmaking van voorstellingen zoals *The Promise* lijkt de verkoopsnelheid door de bekendheid van een album als *Sterrenlopen* sterk toegenomen en is er duidelijk conversie van bijvoorbeeld Spotify-gebrukers naar kaartenkopers. Die conversie willen we in de komende jaren verder onderzoeken en doorzetten.

MIX VAN PODIA EN MEER PUBLIEKSONDERZOEK

Een aantal jaren geleden besloot Wende om, naast een brede spreiding van haar voorstellingen binnen Nederland en België, haar producties niet alleen binnen de theaters te spelen, maar ook binnen het clubcircuit. Deze diversiteit van speelplekken zorgde voor een duidelijke publieksgroei en een verdere toename aan diversiteit qua leeftijd, opleidingsniveau, sociale klasse en culturele achtergrond binnen haar publiek. Wende trad op in zowel de Melkweg als Paradiso en haar voorstelling *De Wildernis* maakte bijvoorbeeld in 2022 een reis langs de grote pop- én theaterzalen van Nederland, waaronder Koninklijk Theater Carré en Internationaal Theater Amsterdam.

In de toekomst willen we op beide circuits blijven inzetten en willen we een verdere publiekuitbreiding realiseren door het festivalcircuit regelmatiger te bespelen. Daarom hebben we in 2022 besloten om van boeker te veranderen en zijn we een samenwerking met Mojo Concerts aangegaan. Als een van de meest ervaren boekingskantoren van Nederland zitten ze dicht op het vuur bij de programmering van grote festivals, die ze ook gedeeltelijk zelf organiseren.

Samen met Mojo en onze theaterproducent Ulrike Bürger-Bruijs, blijven we de komende jaren inzetten op een goed gekozen mix van podia en sectoren voor een maximaal bereik. Daarnaast willen we de komende jaren met de podia, maar ook met onze samenwerkingspartners (zoals Amsterdam Sinfonietta, NITE, MusicalMakers, ITA, Carré), kijken hoe we meer inzage kunnen krijgen in het publiek dat via hen zijn weg naar Wendes voorstellingen vindt om zo dat publiek zelf via nieuwsbrieven en direct marketing nog beter bij haar werk aan te sluiten. We zijn op dit moment in gesprek met een aantal mogelijke partners die ons in dit publieksonderzoek kunnen ondersteunen.

JIJ BENT MIJN STAD

De stad Amsterdam is nauw verweven met Wendes artistieke biografie. Al op haar 12e wist ze dat ze naar Amsterdam wilde, nadat ze samen met haar moeder de musical Cats bezocht had in Koninklijk Theater Carré. Wende studeerde dan ook theater aan de Amsterdam Hogeschool voor de Kunsten en brak nog tijdens haar studie door tijdens het *Concour de la Chanson* in de Kleine Komedie. Haar eerste voorstelling ontwikkelde ze in Theater Bellevue en daarna volgden meerdere premières in Koninklijk Theater Carré en Paradiso. Er zijn weinig Amsterdamse kunstenaars die met hun eigen voorstellingen te zien geweest zijn op bijna **alle grote podia van de stad**. Van langere series in Carré, Paradiso of meer recentelijk ook Internationaal Theater Amsterdam tot unieke concerten in het Koninklijk Concertgebouw of Muziektheater aan 't IJ en podia zoals bij de Uitmarkt of Theater na de Dam. De laatste vier jaar speelde Wende haar eigen voorstellingen 33 keer voor meer dan 28.600 Amsterdammers.

Wende woont en werkt in en vanuit Amsterdam. Ze heeft een vaste schrijfplek in Internationaal Theater Amsterdam, waar ze haar muziek ontwikkelt, en haar kantoor is gevestigd in de Tolhuistuin. Ook door haar artistieke samenwerkingen loopt de stad als een rode draad. Van S10, Sofie Straat, Yousef Gnaoui, Connie Palmen, Ivo Van Hove tot Willeke Alberti en Jenny Arean. Van het Zwanenkoor en House Of Hopelezz tot Amsterdam Sinfonietta, Het Nationale Ballet en het Concertgebouworkest. Amsterdam inspireert Wende elke dag weer door **haar diversiteit en ruimte voor eigenheid en experiment**. Wendes liedteksten staan vol referenties naar Amsterdam en samen met schrijver Dimitri Verhulst schreef ze met *Jij bent mijn stad* een ode aan de stad aan de Amstel. Het was een lievelingsnummer van Eberhard van der Laan en op vraag van zijn familie speelde ze het op zijn begrafenis en vervolgens ook op die van Ed Van Thijn een aantal jaren later. Femke Halsema vroeg Wende op haar inauguratie met hetzelfde lied.

Wende wil ook in de **toekomst** vanuit Amsterdam blijven werken. De premières van haar nieuwe projecten staan gepland in Internationaal Theater Amsterdam, Paradiso en Carré. Voor haar repetities en try-outs gaat ze een samenwerking aan met MusicalMakers, de in Weesp gevestigde ontwikkelingsinstelling voor muziektheater en musical. En veel van de makers waarmee ze samenwerkt, voor *Kaleidoscoop* of haar andere projecten, komen uit deze stad.

Niet alleen **lokaal,** maar ook **internationaal** ligt Wendes focus op samenwerking en ontwikkeling. Met haar samenwerking met Royal Court Theatre is er een belangrijke eerste stap gezet naar een succesvolle uitwisseling van ideeën, concepten en werkwijzen over landsgrenzen heen. Met internationale coproducties en tournees toont Wende zich een ambassadeur van het Amsterdamse podiumkunstenveld en haar vrijere manier van maken. Maar niet alleen dat, de contacten die zij en haar co-artistiek leider Wouter Van Ransbeek opgedaan hebben in het buitenland, zetten ze in Amsterdam in door makers uit binnen- en buitenland aan elkaar te koppelen en de kennis en ervaring te delen met de personen met wie ze nieuwe samenwerkingen aangaan. Zo maakt Wende met haar internationale ervaring impact op het Amsterdamse veld en publiek en brengt ze als ambassadeur haar connectie met Amsterdam en haar netwerk naar het buitenland.



BEDRIJFSVOERING

HET TEAM

Stichting De Wildernis, van waaruit de producties van Wende geproduceerd worden, is een kleine organisatie, bestaand uit artistieke leiding Wende Snijders en Wouter Van Ransbeek, zakelijke leiding Ulrike Bürger-Bruijs, Rebecca Heikamp die in 2023 als teamlid gestart is als uitvoerend producent, en assistent Lotte Pierik. Froukje Bouma adviseert de stichting de komende jaren vanuit haar expertise in de muziekindustrie. Daarnaast is vanaf 2024 Martin Honings betrokken als marketing-/communicatiemedewerker. Alle teamleden werken in deeltijd bij de stichting als zzp'er. Naast het kernteam zijn er een groot aantal andere professionals betrokken bij het maken van de voorstellingen zoals freelance medewerkers, podia, theaters, clubs, coproducenten, media en partners. De clubtourboekingen worden verzorgd door Mojo, de theaterboekingen door Ulrike.

De stichting heeft een dagelijkse directie, waarvan de leden zijn benoemd door het bestuur. De taken en verantwoordelijkheden van de directie liggen vast in de stichtingsstatuten. De bezoldiging van de dagelijks bestuurders wordt gebaseerd op de cao Toneel en Dans. Eventuele variabele bezoldigingscomponenten worden vooraf vastgelegd. De (aanvaarding van) nevenfuncties wordt altijd vooraf gemeld aan het bestuur. Daarbij wordt bepaald of er sprake kan zijn van (potentieel) tegenstrijdige belangen, mogelijke belangenverstrengeling of de schijn daarvan. Om de artistieke en zakelijk scheiding te waarborgen, wordt de jaarrekening wordt opgesteld door een gerenommeerd extern administratiekantoor.

HET BESTUUR

De stichting werkt vanuit een bestuur-directie-model. Aan het hoofd daarvan staat een bestuur met vijf leden: Monique Busman (voorzitter), Ide Koffeman (secretaris), een vacature die per februari 24 ingevuld wordt (penningmeester), Ronald Ockhuysen (algemeen lid, portefeuille fondsenwerving en communicatie) en Sharita Boon (algemeen lid, portefeuille inclusief netwerk en marketing). Eind 2023 is Siebe van Elsloo aftreden als penningmeester.

naam	functie	aantreden	einde 1e termijn	einde 2e termijn
Monique Busman	voorzitter	11-05-2020	11-05-2023	11-05-2026
Ide Kofferman	secretaris	06-06-2020	06-06-2023	06-06-2026
Siebe van Elsloo	penningmeester	01-11-2020	31-12-2023	
Ronald Ockhuysen	bestuurslid	01-11-2020	01-11-2023	01-11-2026
Sharita Boon	bestuurslid	15-12-2023	15-12-2026	

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering van de stichting. Om de belangenverstrengeling en tegenstrijdig belang tegen te gaan, is in de statuten van de stichting hierover vastgelegd dat personen die in dienst zijn van de stichting, die een (in)direct belang hebben bij de stichting of die een tegenstrijdig belang hebben met de stichting, geen bestuurslid kunnen zijn.

In het Bestuursreglement en het Directiereglement is dit nog nader uitgewerkt. Het Bestuursreglement regelt voor het bestuur aanvullend op de statuten dat elke vorm en schijn van belangenverstrengeling van bestuursleden wordt vermeden. Verder dient een bestuurslid een (potentieel) (in)direct tegenstrijdig belang direct aan de voorzitter van het bestuur melden. Ten slotte mag een bestuurslid niet aan beraadslagingen en besluitvorming deelnemen, indien sprake is van een (in)direct persoonlijk belang dat tegenstrijdig kan zijn met dat van de stichting. Het Directiereglement bepaalt voor de directie aanvullend op de statuten dat de directie besluiten neemt in het beste belang van de stichting zonder daarbij persoonlijk voordeel na te streven. Verder moet de directie bij transacties van de stichting nagaan of sprake kan zijn van een persoonlijk belang dat het moeilijk of onmogelijk kan maken om onpartijdig en in het belang van de stichting te handelen en is er een meldingsplicht om persoonlijke belangen die gerelateerd zijn aan transacties van de stichting te melden aan de voorzitter van het bestuur. Ten slotte moet de directie zich onthouden van deelname aan besluitvormingsprocessen met betrekking tot zaken, waarbij een persoonlijk belang aanwezig is.

Siebe van Elsloo is daarom afgetreden als bestuurslid; hij is als zakelijk manager actief bij ontwikkelplek MusicalMakers, waarmee Stichting De Wildernis in het nieuwe kunstenplan gaat samenwerken. Ook de positie van de zakelijke leiding van de stichting zal in 2024 overgedragen worden naar een opvolger, omdat Ulrike ook sinds 1 januari 2024 directeur/bestuurder is geworden bij MusicalMakers. Zo moet eventuele belangenverstrengeling voorkomen worden. Ulrike blijft verbonden aan Stichting De Wildernis en het werk van Wende als adviseur. De beleidmakende functies worden op deze manier uit elkaar gehouden.

Het bestuur laat zich periodiek informeren over de organisatorische, financiële en personele stand van zaken binnen de stichting. Waar nodig wordt overleg gevoerd met interne en externe belanghebbenden. Het bestuur en de directie vergaderen minimaal vier keer per jaar en van alle bestuursvergaderingen wordt schriftelijk verslag gedaan. De bestuurders ontvangen geen bezoldiging voor hun bestuurswerk. De zittingstermijnen van bestuurders bedraagt statutair ten hoogste tweemaal drie jaar.

De komende jaren zullen we geleidelijk nieuwe bestuursleden zoeken en toevoegen aan het bestuur om een soepel overdracht richting 2026 plaats te laten vinden. Er heeft in 2023 een interne zelfevaluatie van het bestuur plaatsgevonden om te reflecteren over het functioneren van het bestuur. De inzichten die hieruit voortvloeien zijn vastgelegd en de afspraken worden in 2024 verder uitgewerkt.

Wat de financiële organisatie aangaat, werken het bestuur en de directie samen met Petra Poll voor Administratieve Zaken, administrateur en gespecialiseerd in de administraties van culturele instellingen (onder andere ook voor de Toneelschuur). Het verzorgen, opmaken en deponeren van de jaarrekening en het indienen van de aangiftes wordt door Riverlane gedaan, een fiscaal-juridisch kantoor in Amsterdam.

GOVERNANCE CODE CULTUUR

Het bestuur ziet erop toe en toetst jaarlijks dat de Governance Code Cultuur wordt toegepast. Er is een heldere scheiding tussen de artistieke en zakelijke functies, waarbij de dagelijkse leiding steeds handelt vanuit het perspectief van de maatschappelijke doelstelling van de stichting en daarbij de artistieke en zakelijke belangen afweegt op een zorgvuldige en evenwichtige wijze. Ook op het gebied van het betalingsprotocol; betalingen vinden plaats op basis van een vooraf goedgekeurde begroting. Tussentijds overleg met de penningmeester garandeert transparantie en een verantwoorde omgang met risico's en interne controle. Bij (mede)financiering door private partijen blijft de maatschappelijke doelstelling van de

stichting centraal staan; eventuele exploitatieoverschotten vloeien terug naar het eigen vermogen. Het jaarverslag maakt melding van de rechtsvorm en het toepassen van de codes. Het beloningsbeleid en het onderschrijven van de codes wordt gepubliceerd op de website.

FAIR PRACTICE CODE

Stichting De Wildernis streeft de vijf kernwaarden binnen de Fair Practice Code na:

Solidariteit
Solidariteit tegenover werknemer en opdrachtnemer geldt binnen de producties van Wende al jaren als een van de belangrijkste kernwaarden. In coronatijd hebben we niet stilgestaan, maar is verder gewerkt om de artistieke teams energie te blijven geven, maar ook om financieel de verantwoordelijkheid te nemen voor de mensen die met en voor Wende en de stichting werken. Dit zagen en zien wij als teken van de professionaliseringsslag die gemaakt is kunnen worden door de meerjarige subsidie van het Fonds Podiumkunsten in 2021-2024.

Tegenover werk staat een eerlijke vergoeding. In 2022 zijn de vergoedingen verhoogd volgens de cao Toneel en Dans en ook de komende jaren zullen de vergoedingen aangepast worden volgens de stijging in de cao. Met iedere opdrachtnemer zijn afspraken vastgelegd in de vorm van een overeenkomst. De afspraken betreffen beloning, arbeidsduur, aard van de werkzaamheden en eventuele (onkosten) vergoedingen. Auteursrecht van Wende en haar medeschrijvers/-componisten worden of via grootrecht of via Buma-Stemra afgedragen aan de rechthebbenden.

Transparantie
Sociale veiligheid is een belangrijk onderwerp in de podiumkunsten. Via het lidmaatschap bij NAPK is Stichting De Wildernis aangesloten bij de Stichting Sociale Veiligheid Podiumkunsten (SSVP). De NAPK zorgt niet alleen voor ondersteuning op preventief vlak, bijvoorbeeld bij het vinden van vertrouwenspersonen en via trainingen en workshops, maar faciliteert ook een klachtencommissie voor grensoverschrijdend gedrag. Via de NAPK zijn we ook aangesloten bij meldpunt Mores. De stichting werkt verder met jaarbegrotingen en kwartaalcontrolering door de penningmeester, de administratie en de zakelijke leider voor zowel de inkomsten als de uitgaven. Periodiek wordt ook de organisatorische, financiële en personele stand van zaken binnen de stichting besproken met de directie en het bestuur. Hierbij zijn we open, duidelijk en transparant over de activiteiten de financiën en de besluitvorming.

Duurzaamheid
Duurzaamheid is eveneens een gebied dat de nodige aandacht verdient en waarop de stichting in 2025-2028 vooruitgang wil realiseren. Hierin worden wij ondersteund door de samenwerking tussen de NAPK met de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties (VSCD) en de Vereniging van Podiumtechnologie (VPT). Gezamenlijk zorgen zij voor een vertaling van het *Theatre Green Book* naar de Nederlandse werkpraktijk, die in voorjaar 2024 gereed zal zijn en als norm voor de podiumkunstensector zal gelden. We willen de komende jaren het *Theatre Green Book* meer en meer in onze werkpraktijk implementeren. Verder produceren we met het oog op kwaliteit en de lange termijn: aangeschaft materiaal voor de producties wordt, waar mogelijk, hergebruikt voor diverse jaren en meerdere producties en specialistisch materiaal voor een productie wordt op inhuurbasis ingezet. Bij de duurzame inzetbaarheid van personeel en crew letten we erop dat intensieve werkperiodes worden afgewisseld door periodes van rust. Er worden maximaal 3 tot 5 voorstellingen per week gespeeld en bij lange reistijden en verre afstanden wordt overnachting aangeboden. Ook wordt waar mogelijk gecarpoold om de impact op het milieu van het toeren zoveel mogelijk te beperken. Het managementteam van de stichting werkt vanuit huis. Alleen voor Wende wordt een oefen-/schrijfruimte gehuurd bij Internationaal Theater Amsterdam. Daarnaast werken we met overwegend digitale communicatiekanalen om papiergebruik te verminderen. In begin 2024 willen we een CO2-meting laten uitvoeren om onze actiepunten verder te concretiseren op het gebied van verduurzaming.

Diversiteit & Inclusie
Wende is als kunstenaar intrinsiek voortdurend op zoek naar nieuwe perspectieven. Ze wisselt tussen genres, speelt op de meest uiteenlopende plekken en werkt samen met artiesten en creatives, divers zowel qua gender, geloof en seksuele oriëntatie als leeftijd, culturele achtergrond en disciplines. Hierdoor zet de stichting niet alleen stappen binnen de Fair Practice Code, maar ook binnen de Code Diversiteit & Inclusie. Dat heeft ook de afgelopen periode invloed gehad op de samenstelling van haar band, van het koor van het NKK NXT bij *De Wildernis* en de samenstelling van haar creatieve team voor *The*

Promise dat bewust enkel uit vrouwelijke stemmen bestond. Maar ook voor de producties in de komende periode werkt Wende samen met makers met een grote verscheidenheid aan stemmen, perspectieven en achtergronden. Qua thema's in haar voorstellingen schuwt Wende het niet om de hete hangijzers te benoemen en heeft ze oog voor maatschappelijke ontwikkelingen. Dit is zeker ook van toepassing op de projecten die voor 2025-2028 gepland staan: van stem geven aan vrouwen en de natuur tot aan de zoektocht naar gemeenschappelijkheid in diversiteit. Deze inzet op inhoudelijke diversiteit vertaalt zich ook naar haar publiek, dat ook divers is qua gender, geloof, seksuele oriëntatie en leeftijd. De meeste voorstellingen worden door oud en jong en binnen verschillende sociale groepen bezocht, mede door de samenwerkingen die Wende onderneemt en de grote spreiding aan locaties door het hele land. Haar werk is daardoor toegankelijk en bereikbaar voor veel Nederlanders, zowel fysiek als vanuit thematische basis. Ook het bestuur en de directie streven naar een inclusieve werkomgeving. Naast voorzitter Monique Busman is in 2023 Sharita Boon toegetreden tot het bestuur om ook het bestuur verder uit te breiden en een diverser perspectief mee te geven.

Vertrouwen
Wende heeft een hechte relatie met haar medewerkers en met de theaters waar zij optreedt en er is een professionele relatie met een vaste kern van freelancers, waarmee de stichting al jaren werkt. De samenwerkingen die Wende aangaat, zijn gericht op ontwikkeling en groei. Elke samenwerking wordt regelmatig met professionals geëvalueerd en ook worden richtlijnen rondom samenwerkingen vastgezet. Het bestuur evalueert jaarlijks de artistieke en zakelijke leiding en de beoordelingen worden vastgelegd. Stichting De Wildernis blijft ruimschoots onder het toepasselijke WNT-maximum van het dagelijks bestuur. Van uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen of bezoldiging of ontslaguitkering boven het WNT-maximum aan niet-topfunctionarissen was geen sprake. Zowel artistieke en zakelijke leiding als de rest van het team werken in deeltijd en worden beloond als zzp'er gebaseerd op de cao Toneel en Dans. Er zijn verder geen bijzondere aanvullende afspraken op het terrein van de arbeidsvoorwaarden van de directie.

FINANCIËN

Stichting De Wildernis heeft een grote professionaliseringslag gemaakt in de afgelopen drie jaar, zowel in de organisatie van de stichting en het productieproces als de financiën. De afgelopen jaren is er veel kennis opgebouwd en zijn we een ingespeeld team geworden dat goed verankerd is in de sector en op professioneel niveau samenwerkt. Dit komt mede door de meerjarige subsidie en de coronasteun die we in 2021-2024 ontvingen vanuit het Fonds Podiumkunsten. Om de ingezette groei door te zetten en te verankeren wordt in de periode 2025-2028 opnieuw een aanvraag gedaan bij het FPK als ook bij het Amsterdams Fonds voor de Kunst. Deze vormen in een financieringsmix met een ambitieus doel voor de publieksinkomsten, het opbouwen van een vriendennetwerk en coproductiebijdragen van partners voor een gedegen basis.

Een punt van zorg hierbij is dat de meerjarenbegroting 2025-2028 geen realistische basis biedt voor fair pay de komende jaren. De lonen zullen per 1 januari 2025 verder worden verhoogd met een landelijke cao-loonstijging, maar daar zal vermoedelijk een lagere subsidie-indexering van de Rijksoverheid tegenover staan. Dit betekent dat we als kleine stichting steeds minder middelen zullen hebben om te produceren of additionele fondsinkomsten zullen moeten werven. Dit zal de komende jaren een punt van zorg zijn.

Andere risico's met betrekking tot de continuïteit en maatregelen om deze risico's af te dekken zijn als volgt:
- De inkomsten uit subsidies/fondsen vallen tegen
- De indexatie van subsidies/fondsen valt tegen
- Er komt een hogere inflatie dan verwacht
- De ingrepen van het nieuwe kabinet in cultuursubsidies en aanvullende overheidsmaatregelen zorgen voor minder inkomsten (zoals BTW-verhoging op theatertickets)
- Coproducenten trekken zich terug
- De publieksinkomsten zijn lager dan verwacht
- Het vriendennetwerk kan niet worden opgebouwd
- Garanties van theaters of costings van de clubs worden lager

In het minst gunstige geval moeten we uitwijken naar het verlagen van het activiteitenniveau. In alle andere gevallen zullen we onze eigen reserve aanspreken en op zoek gaan naar additionele fondsen of sponsorinkomsten. Daartegenover staat dat we gebruik kunnen maken van meevallers bij hogere inkomsten uit fondsen, hogere bezetting en/of kaartprijzen van producties of een lagere inflatie dan verwacht.